

FISA

raportului de activitate în anul 2023 pentru membrii titulari,
membrii corespondenți și membri desemnați ai Secțiilor de Științe ale AȘM

I. Titlul, numele și prenumele, Secția de Științe a AȘM

Acad. Isaac Bersuker

II. Activitate științifică (participarea în proiecte de cercetare)

Conducător/executor conform tipurilor de proiecte (Anexa 1)
Executor

Anexa 1.

1. Program de Stat (2020–2023), etapa anului 2022

Nr./o	Cifrul proiectului	Denumirea proiectului	Director/ executor
1.	20.800009.5007.27	“Mecanisme fizico-chimice a proceselor redox cu transfer de electroni implicate în sisteme vitale, tehnologice și de mediu”	executor

2. Alte tipuri de proiecte (de indicat: bilaterale, multilaterale, ITT, Orizont 2020 etc.)

Nr./o	Cifrul proiectului	Denumirea proiectului	Perioada de realizare	Director/executor

III. Activitatea în anul de referință (date statistice)

Monografii în ediții internaționale recunoscute (Springer etc.)	
Capitole în monografii internaționale	1
Articole în reviste cu factor de impact cu indicarea IF:	1
Articole în alte reviste naționale cat. A (Scopus)	1
Participare cu raport la foruri științifice internaționale:	4

IV. Rezultate științifice obținute în anul de referință (100-200 de cuvinte)

În rezultatul unei analize complexe s-a arătat că ideea fundamentală formulată de Landau cu privire la originea spargerii simetrie spontane (SSS) în materia atomică, datorită degenerării electronice, numită efectul Jahn–Teller (JTE), care ulterior s-a dezvoltat în pseudo-JTE (PJTE), recent a fost completată încă cu două modificări, precum efectul Jahn–Teller ascuns (h-JTE) și pseudo-JTE ascuns (h-PJTE). Toate aceste 4 versiuni ale JTE sunt definite în aproximația adiabatică prin suprafețele lor de energie potențială adiabatică (APES), care posedă o trăsătură comună de lipsă a minimumului în configurația de simetrie înaltă, ceea ce confirmă (și extinde) ideea Landau de SSS. Însă, deși servesc ca un indicator calitativ al SSS și, prin urmare, a proprietăților posibile (virtuale) ale sistemului, APES în sine nu sunt observabile experimental în mod direct, această caracteristică importantă a JTE fiind adesea ignorată. Ținând cont de interacțiunea spin-orbită, ca un exemplu, s-a arătat că doar perturbarea APES nu dezvăluie reducerea observabilă a acesteia de către JTE, care apare numai după rezolvarea ecuației Schrodinger cu aceste APES. Ca urmare a naturii multi-minime a APES, are loc desplicarea de tunel a stărilor vibraționale în gropile minime sau a stărilor de rotație peste barieră, ceea ce rezultă în proprietăți noi, una dintre ele fiind reducerea cuplării spin-orbită. A fost demonstrată metodologia de soluționare a unor astfel de probleme, folosind ca exemplu polarizarea câmpului electric al cristalului de BaTiO₃, ceea ce duce la un efect inedit: polarizarea orientatională a corpurilor solide.

V. Activitate didactică, în 2023

Numărul cursurilor elaborate/ținute	
Denumirea cursurilor de masterat elaborate/ținute	
Numărul total de persoane la care a fost conducător științific al tezei de doctorat	
Numărul persoanelor la care a fost conducător științific și care au susținut teza, fiind confirmată de ANACEC	
Numărul total de persoane la care a fost conducător științific al tezei de masterat	
Numărul manualelor, materialelor didactice elaborate și editate	

VI. Activitate managerială

--

VII. Aprecierea și recunoașterea rezultatelor obținute (Premii, medalii, titluri, aprecieri pe portaluri specializate etc.).

--

Distincții obținute la expoziții și târguri de invenție

Nr. d/o	Denumirea expoziției, târgului	Participanții	Tematica prezentărilor	Distincții obținute

VIII. Membru/președinte al comitetului organizatoric/științific, al comisiilor, consiliilor științifice de susținere a tezelor

nr	Numele, prenumele	Evenimentul (conferință, consiliu de susținere etc.)	Perioada	Calitatea (membru, președinte ș.a.)
	Isaac Bersuker	25 th International Conference on the Jahn-Teller Effect Vibronic Coupling and Jahn-Teller Effects in Polyatomic Systems Novel Achievements and Applications”	14 – 18 mai 2023	Chairman, International Steering Committee

Redactor / membru al colegiilor de redacție al revistelor naționale / internaționale

nr	Numele, prenumele	Revista	Calitatea (membru, redactor, referent)
1.	Isaac Bersuker	Șapte reviste	Referent

IX. Participări la foruri științifice:

Manifestări științifice internaționale (în străinătate)

Nr	Numele, prenumele, titlul științific participantului	Titlul manifestării organizatori/instituția organizatoare/țara	Perioada desfășurării evenimentului	Titlul comunicării/raportului susținut
1.	Isaac Bersuker (raport invitat)	25 th International Conference on the Jahn-Teller Effect Vibronic Coupling and Jahn-Teller Effects in Polyatomic Systems Novel Achievements and Applications”	14 – 18 mai 2023	The Jahn-Teller Effects in Materials Science, Chemical Reactivity, and Engineering: Novel Findings

2.	V. Polinger, I. B. Bersuker (co-autor raport invitat)	25 th International Conference on the Jahn-Teller Effect Vibronic Coupling and Jahn-Teller Effects in Polyatomic Systems Novel Achievements and Applications”	14 – 18 mai 2023	A Novel Property of Solids: Orientational Polarizability Induced by the Jahn-Teller and Pseudo-Jahn-Teller Effect
3.	N. Gorinchoy, V. Polinger, I. Bersuker (co-autor raport oral)	25 th International Conference on the Jahn-Teller Effect Vibronic Coupling and Jahn-Teller Effects in Polyatomic Systems Novel Achievements and Applications”	14 – 18 mai 2023	Pseudo-Jahn-Teller Effect in Transition States of Chemical Reactions
4.	I. Balan, N.Gorinchoy, V. Polinger, I. Bersuker (co-autor raport poster)	25 th International Conference on the Jahn-Teller Effect Vibronic Coupling and Jahn-Teller Effects in Polyatomic Systems Novel Achievements and Applications”	14 – 18 mai 2023	Pseudo Jahn-Teller Origin of the Double Proton Transfer Energy Barrier in Formic Acid Dimer

Manifestări științifice internaționale (în Republica Moldova)

Nr	Numele, prenumele, titlul științific participantului	Titlul manifestării organizatori/instituția organizatoare/țara	Perioada desfășurării evenimentului)	Titlul comunicării/raportului susținut
1.	Acad. I. B. Bersuker	Webinar Spontaneous Symmetry Breaking and Jahn-Teller Effects	10 februarie, 2023	Spontaneous Symmetry Breaking as a Law of Nature.

X. Promovarea rezultatelor obținute și a activității membrilor secției în mass-media

Emisiuni radio/TV de popularizare a științei (cu indicarea link-urilor de acces)

Nr	Nume, prenume	Emisiunea	Subiectul abordat

Articole de popularizare a științei (cu indicarea link-urilor de acces, după caz)

Nr.	Nume, prenume	Ziarul, publicația online	Titlul articolului

XI. Activitatea membrilor AȘM în domeniul artei, culturii (cu indicarea link-urilor de acces, după caz)

Numele, prenumele autorului	Realizare, data, lucrarea	Implementarea

XII. Lista lucrărilor publicate în anul de referință (conform Anexei 2)

1. I. B. Bersuker, Four modifications of the Jahn–Teller effects. The problem of observables: spin–orbit interaction, tunneling splitting, and orientational polarization of solids, *Phys. Chem. Chem. Phys.* 25, 1556 (2023). DOI: 10.1039/d2cp02895f.
2. Isaac Bersuker, Spontaneous Symmetry Breaking as a Law of Nature, *Chemistry Journal of Moldova* 18(2), 7-14 (2023).
3. N. Gorinchoy, I. Balan, M. Gorbachev, I. Arsene, V. Polinger, G. Duca, I. Bersuker, Pseudo Jahn-Teller Effect in Transition States of Redox Processes, In book: *Fundamental and Biomedical Aspects of Redox Processes* (pp.71-110), Chapter 4, DOI:[10.4018/978-1-6684-7198-2.ch004](https://doi.org/10.4018/978-1-6684-7198-2.ch004).
4. I. Bersuker, The Jahn-Teller Effects in Materials Science, Chemical Reactivity, and Engineering: Novel Findings, Book of abstracts 25th International Conference on the Jahn-Teller Effect, York Univ., Canada, May 14-18 (2023), https://jahnteller2023-yorku.ca/Abstracts/Bersuker_Isaac_Oral.pdf.
5. V. Polinger, I. B. Bersuker, A Novel Property of Solids: Orientational Polarizability Induced by the Jahn-Teller and Pseudo-Jahn-Teller Effect, Book of abstracts 25th International Conference on the Jahn-Teller Effect, York Univ., Canada, May 14-18 (2023), https://jahnteller2023-yorku.ca/Abstracts/Polinger_Victor_Oral.pdf
6. N. Gorinchoy, V. Polinger, I. Bersuker, Pseudo-Jahn-Teller Effect in Transition States of Chemical Reactions, Book of abstracts 25th International Conference on the Jahn-Teller Effect, York Univ., Canada, May 14-18 (2023), https://jahnteller2023-yorku.ca/Abstracts/Gorinchoy_Natalia_Oral.pdf
7. I. Balan, N. Gorinchoy, V. Polinger, I. B. Bersuker, Pseudo-Jahn-Teller Effect in Transition States of Chemical Reactions, Book of abstracts 25th International Conference on the Jahn-Teller Effect, York Univ., Canada, May 14-18 (2023), https://jahnteller2023-yorku.ca/Abstracts/Balan_Iolanta_Poster.pdf

Data completării fișei January 13, 2023

Semnătura

Isaac Bersuker